

"בדרכי נעם"

רס"ל נועם ברזילי ז"ל

כתיבת מערך השיעור : פני חזיז - רשת אמי"ת

נתוני יסוד ומבוא למורה

- **שם הנופל:** רס"ל נועם ברזילי ז"ל.
- **הציטוט המלווה (הסטיק):** "בדרכי נעם".
- **רציונל פדגוגי ("מהמיתוס אל האנושי"):** התובנה המרכזית איתה ייצאו התלמידים היא שעדינות ואדיבות אינם מעידים על חולשה או ויתור על ערכים, אלא להפך – הם המפתח למנהיגות אמיתית ועוצמתית. לשבור את הסטיגמה לפיה "לוחם קומנדו" ו"מנהיג" חייבים להיות אגרסיביים. נפגיש את החניכים עם מפקד באגוז שידע לשלב נחישות ודעתנות יחד עם רגישות, הקשבה וכבוד לכל אדם. הוא יוכיח להם שהמקל שמוביל אנשים באמת הוא מקל ה"נועם" ולא מקל ה"חובלים".
- **מטרות השיעור:**
 1. **חיבור רגשי:** היכרות עם נועם כצעיר שלא התעלם מזעקת חבריו – בין אם מדובר בחניכים בפנימייה ובין אם בחבריו לנשק בלבנון.
 2. **הקניית ידע והגות:** הבנת הרעיון הפילוסופי שהדרך שבה אנו נאבקים על האמת שלנו חשובה לא פחות מהאמת עצמה; התורה שוללת שימוש ב"קוצים" וברעל חברתי.
 3. **בירור זהות:** זיהוי המקומות שבהם אנו בוחרים להשתמש ב"מקל חובלים" דורסני במקום ב"דרכי נועם" ביומיום שלנו.
 4. **אחריות למעשה:** יציאה לפעולה אקטיבית ל"נטרול רעלים" או ניהול קונפליקט בצבירה נעימה כבר במהלך השבוע הקרוב.
- **רקע על הדמות (תמצית למורה):** נועם, בן היישוב כוכב יאיר, היה נער חובב ספורט, מדריך בצופים ובעל יכולת נדירה להיות חבר אמת שמושיט יד לעזרה. הוא בחר לדחות את גיוסו כדי להתנדב בשנת שירות בפנימייה שיקומית בתל אביב. בצה"ל שירת כלוחם ומפקד צוות מוערך ביחידת הקומנדו "אגוז", שלחם בעזה ובלבנון. נועם נפל בקרב בדרום לבנון, כאשר הצוות שלו נחלץ לסייע לכוח אחר שנקלע למצוקה קשה.

1. הטבעת הרגשית: "הניצוץ" (10 דקות)

בחר אפשרות אחת מבין השתיים:

- **אפשרות א' – טריגר "הראשון לחלץ":** המנחה מציג על הלוח את צמד המילים "פנימייה שיקומית" ו"סיירת אגוז". הוא מספר לתלמידים: נועם בחר לדחות את הגיוס שלו לשירות צבאי קרבי, כדי להקדיש שנה מחייו לפנימייה שיקומית-טיפולית למען נוער שזקוק לעזרה. בצבא, הוא היה מפקד בסיירת אגוז. את חייו הוא סיים כשהצוות שלו זינק אל תוך האש כדי לחלץ לוחמים אחרים שנקלעו לקרב קשה.
 - **שאלות לשית:** מה הקשר בין הדרכת נוער בסיכון בפנימייה לבין זינוק אל תוך אש תופת בלבנון? איזו תכונת אופי גורמת לאדם להיות זה שתמיד נכנס למקומות הקשים ביותר כדי "לחלץ" אחרים?
- **אפשרות ב' – טריגר "הניגוד המנצח":** המנחה שואל את החניכים: "איך לדעתכם נראה ומתנהג מפקד קשוח בסיירת קומנדו שמוביל מבצעים חשאיים בלבנון?" (החניכים יזרקו מילים כמו: אגרסיבי, קשוח, צועק, מפחיד). אז חושף המנחה את שמו ואופיו של נועם: שמו של נועם הלם אותו לחלוטין – אישיותו שילבה דעתנות ונחישות יחד עם רגישות, כבוד והקשבה לזולת.
 - **שאלות לשית:** למה אנחנו נוטים לחשוב שמי שעדיין ונעים (נועם) הוא בהכרח חלש? איך דווקא היכולת להקשיב ולהיות חבר רגיש הופכת אותך למפקד שחיילים ילכו אחריו באש ובמים?

2. טבעת הערך והלימוד: "לב השיעור - הגרעין הלמדני" (15 דקות)

- **הצגת הסטיקר:** "בדרכי נעם".
- **לימוד הפרשנות (בחברותות):** קריאת הפירוש על נועם ברזילי מתוך הספר "פרקי בנים" (בעריכת הרב שי פירון וג'קי שימל). (שימו לב! את קטעי הלמידה תמצאו בסיום המערך בסעיף 7)
 - **ניתוח המושגים לדיון:**
 - **אסרטיביות שקטה (דעתנות חיובית):** היכולת של אדם לעמוד על זכויותיו, לבטא את דעותיו ולשמור על גבולותיו בצורה ברורה ותקיפה, אך מבלי להיות תוקפני כלפי האחר. נעם עם עמוד שדרה.
 - **תגובתיות אימפולסיבית (ריאקטיביות):** מצב שבו אדם פועל מייד כתגובה לגירוי (למשל, צועק בחזרה כשמעליבים אותו) מתוך אינסטינקט והצפה רגשית, ללא שיקול דעת. ה"נועם" מחייב לעצור ולבחור תגובה מתוך מחשבה.
 - **הבחנה בין חולשה לחוזק תרבותי:** ניתוח המראה כיצד תרבויות מסוימות מקודדות רכות או נועם כ"נשיות" או חלשות, בעוד האמת הפסיכולוגית היא שהנועם דורש שליטה עצמית וחוזק נפשי עליון.
 - **גים לדיון:**

שאלות הבנה והעמקה

שאלות הבנה:

1. כיצד מגדירים המחברים, בפסקה הראשונה, את התפיסה השגויה לגבי נעם, ומהי האמת החלופית שהם מציגים?
2. מה הם התנאים המוקדמים להליכה "בדרכי נעם" בתוך חברה שרגילה לתקשורת אלימה, על פי הפסקה השנייה?

שאלות העמקה:

1. כיצד שימוש בתקשורת מקרבת וב"דרכי נעם" יכול לשנות לחלוטין את הדינמיקה בתוך ויכוח (למשל, בין חברים או משפחה) לעומת שימוש בכוחנות? מה מתרחש בצד השני כשהוא נתקל בנועם?
2. יש מקרים שבהם אנו עומדים מול עוול משמעותי שמקומם אותנו. האם במצבים אלו עדיין יש מקום לפעול "בדרכי נעם", או שכאן נדרשת מידה אחרת? היכן עובר הגבול?

3. טבעת הזהות: "איפה זה פוגש אותי?" (10 דקות)

- **מטרה:** זיהוי התחומים שבהם אנו בוחרים בדרך הדורסנית על פני דרך הנועם.
- **פעילות זהות ("איזה מקל אני מחזיק?"):** המנחה מבקש מכל חניך לחשוב על ויכוח או קונפליקט שהיה לו לאחרונה (עם ההורים, עם חבר לצוות, או בדיון פוליטי ברשת).
- **שאלת המפתח להתבוננות:** "האם בוויכוח הזה השתמשתי במקל ה'חובלים' – ניסיתי לצעוק, לעקוץ, להעליב ולהרעיל את האווירה כדי לנצח? איפה בחיים שלי קשה לי להפריד בין 'לעמוד על שלי' לבין 'לעשות את זה בדרכי נועם'?"

4. טבעת האחריות: "פשוט תעשו - משימות יישומיות" (10 דקות)

- **אפשרות א' (במרחב החברתי/מכינתי): "מבצע נטרול רעלים (עוקרים את ההרדוף)"**
 - **הקריאה לפעולה:** למדנו שהרדוף הוא צמח שמרעיל את הסביבה, ושהתורה דורשת מאיתנו לנקות את המרחב מרעל חברתי. נועם ידע לגשר בין אנשים וליצור סביבה עוטפת.
 - **הביצוע הפרקטי מחר בבוקר:** המשימה השכבתית/צוותית שלכם ל-24 השעות הקרובות היא לאתר "מוקד רעיל" בסביבה שלנו ולנטרל אותו בדרכי נועם. זה יכול להיות קבוצת וואטסאפ כיתתית שיש בה לעיתים שיח פוגעני, או מקום מפגש בבית הספר שבו מעליבים תלמידים. על החניכים לקחת אחריות פיזית ווירטואלית:

להתערב כשמישהו עוקץ אחר, לעצור רכילות באסרטיביות אך בנעימות, או לשלוח הודעות מפרגנות למי שספג אש. המשימה היא להחליף את ה"הרדוף" ב"הדס".

• אפשרות ב' (במרחב האישי/משפחתי): "לנצח בדרכי נועם"

- הקריאה לפעולה: נועם הוכיח שאפשר להיות לוחם קומנדו תקיף ויעיל, שמוביל את הקרב, אבל להישאר בן אדם שלם ומכבד. לפעמים החזית הכי קשה שלנו היא בתוך הבית.
- הביצוע הפרקטי בסופ"ש: לקראת סוף השבוע, כל חניך בוחר קונפליקט אחד שחוזר על עצמו מול ההורים או האחים (ויכוח על שעות חזרה, על עזרה בבית, על טלפונים). המשימה שלכם לסופ"ש הקרוב היא לנהל את הוויכוח הזה אך ורק בדרכי נועם. אסור להרים קול, אסור לטרוק דלתות, חובה להקשיב עד הסוף לפני שעונים. המטרה היא להוכיח לעצמכם שאתם יכולים לעמוד על הדעות והצרכים שלכם, מבלי להשתמש ב"מקל חובלים". בשבוע הבא נשתף איך הגיבה הסביבה כשהחלפנו את הצעקות בהקשבה נעימה.

5. משימה מעשית

ביצוע אחת משתי המשימות המעשיות המפורטות בטבעת האחריות (מבצע נטרול רעלים חברתי או ניהול קונפליקט משפחתי/אישי בדרכי נועם) ודיווח קצר עליה במפגש הבא.

6. כתיבה אישית למשפחת הנופל

הנחיה למורה/תלמיד: כתוב מכתב אישי קצר למשפחתו של רס"ל נועם ברזילי ז"ל: ספר להם מה למדת מדמותו, ממידת ה"נועם" המשולבת בעוז וגבורה, ומה תרצה לאמץ בחייך מתוך מורשתו.

7. נספח ללימוד עצמי, בחברותא או בכיתה (מקורות מתוך הספר "פרקי בנים" בעריכת הרב שי פירון וג'קי שימל)

- הסטיקר והמשפט המכונן: "בדרכי נועם" [cite: 6, 14]
- מתוך הפירוש של הרב שי פירון וג'קי שימל (מתוך הספר "פרקי בנים"):
 - "רבים נוטים להתבלבל ולראות בנועם הליכות סוג של חולשה, פשרנות או הימנעות מקונפליקטים. הקריאה לפעול 'בדרכי נועם' מלמדת אותנו בדיוק את ההפך: נועם אמיתי הוא עמדה של כוח, של אסרטיביות שקטה ושל ביטחון עצמי עמוק. מי שצועק ומפעיל כוחנות מעיד על החרדה ועל חוסר האונים שלו; אך מי שמסוגל לעמוד על עקרונותיו בצורה רגועה, מכבדת ומאירת פנים – הוא המנהיג האמיתי."
 - "תרבות השיח שלנו התרגלה לאלימות מילולית ולתגובתיות אימפולסיבית. הליכה 'בדרכי נועם' מחייבת אדם לשלוט בכעסיו, לנשום עמוק לפני תגובה, ולבחור מילים שבונות גשרים במקום לחצות את החברה לחומות. זוהי ההבנה העמוקה שדברים

היוצאים מן הלב, הנאמרים מתוך נועם אנושי פשוט וכבוד לזולת, יחדרו ללב השומע וייצרו שינוי הרבה יותר מכל הפעלת סמכות או כפייה."

● הסבר מושגים:

- **אסרטיביות שקטה (דעתנות חיובית):** היכולת של אדם לעמוד על זכויותיו, לבטא את דעותיו ולשמור על גבולותיו בצורה ברורה ותקיפה, אך מבלי להיות תוקפני כלפי האחר. נעם עם עמוד שדרה.
- **תגובתיות אימפולסיבית (ריאקטיביות):** מצב שבו אדם פועל מייד כתגובה לגירוי מתוך אינסטינקט והצפה רגשית, ללא שיקול דעת. ה"נועם" מחייב לעצור ולבחור תגובה מתוך מחשבה.

● מקורות השראה נוספים מתוך הספר:

- **מקור השראה 1:** "הא למדת שאין משפטי התורה נקמה בעולם אלא רחמים וחסד ושלום בעולם" (הרמב"ם).
- **מקור השראה 2:** "אשרי אדם מעמיק בעומק הקפת הכללות – הוא ימצא נועם בכל מר... ויכוף את כל רע וכל רשע להיות מתהפך לאופי האמת והצדק, האור והטוב" (הרב אברהם יצחק הכהן קוק).
- **מקור השראה 3:** "דְּרָכֶיהָ דְּרָכֵי נְעָם וְכָל נְתִיבוֹתֶיהָ שְׁלוֹם... וּמִצָּא חַן וְשֶׁכֶל טוֹב, בְּעֵינֵי אֱלֹקִים וְאָדָם" (עובדיה חממה / ספר משלי).

